

שיעור על פרשת בלק בענין טרחא דציבורא

ש"ו"ת חלק א - סימן קטו הרשב"א

שאלת עור, היכא דהוי ספר תורה פתוח לקרות בו והיה כהן בבית הכנסת עסוק בתפילה במקום שאינו ראוי להפסיק. אם ממתנים לו עד שיפסיק תפילתו ולמרחא דציבורא לא חיישינן משום דכתב ויקרא כא, חן וקדשתו, או לא.

תשובה, מסתברא שאין ממתנים לו. שלא בכל מקום אמרו שיקדים כהן. שהרי במקום תלמיד חכם ואפילו גר קודם לו (הורו"ח יג, א). ולא יהא כבוד הצבור קל מצורבא מרבנן. וכל האמצעיות שבתפילה קצרו כשבת משום טרחא דציבורא. וכן חששו בכמה מקומות לטרחא דציבורא. וכל שכן כאן דאיכא יקרא דספר תורה שלא יהא פתוח וממתין, ואיכא טרחא דציבורא חילותא דציבורא שהוא עסוק בתפילתו והן ממתנים לו.

רמב"ם. אהבה. הלכות תפילה. פרק יב

יז. אשה לא תקרא בציבור מפני כבוד הציבור. קטן היודע לקרות ויודע למי מברכין עולה ממנין הקוראים וכן מפטיר עולה מהמנין שהרי הוא קורא בתורה ואם הפסיק שליח ציבור בקדיש בין משלים ובין המפטיר אינו עולה מן המנין ציבור שלא היה בהם יודע לקרות אלא אחד עולה וקורא ויורד וחוזר וקורא שנייה ושלישית עד שיגמור מנין הקוראים של אותו היום.

כג. אין קוראין בחומשין כבתי כנסיות משום כבוד ציבור ואין גוללין ספר תורה בציבור מפני טורח הציבור שלא יטריח עליהם להיותן עומדין עד שיגלול ספר תורה לפיכך אם יצטרכו לקרות שני ענינים מוציאין שני ספרי תורה ולא יקרא איש אחד ענין אחד בשתי תורות שמה יאמרו ספר ראשון פגום היה ולפיכך קורא בשני.

בנימין זאב

שאלה קטו

שאלות ותשובות

נתנאל בר אברהם, כשהיה החזן נהג להמתין אפילו לשלשה מטביל הקהל היו גוערים בו, והיו מצווים לחזן להתחיל תפלת י"ח בקול רם, ולא יטריח הצבור להמתין להם.

ומהאי טעמא נראה לי הדיוס בנימין לומר, דהיכא דהחשוב מתקבל אינו בבית הכנסת וממתנין אותו עד שיבוא, דאין לעשות כן, כיון שיש בבית הכנסת עשרה בני אדם בשביל כבוד וטורח הצבור או מטעם אחר אין לעשות כן, דמענישין אותו על שמטריח הצבור, וכבוד הצבור גדול הוא כדפרישנא. ועוד, אימת הצבור גדול הוא, תודע דהכהנים כשנושאין כפיהם פניהם כלפי צבור ואחוריהם כלפי ההיכל ומברכין אותם פנים כנגד פנים, כדאיכא בטסטה פרק ואלו נאמרין, ואין הכהנין רשאין לעלות בסנדליהן לדוכן משום כבוד צבור. אמנם התם דחי לה רב אשי האי טעמא אלא דילמא תיפסק ליה רצועה ואויל למיקטדיה ויאמרו או בן גרושה או בן חלוצה הוא, ואם להיכל אחוריהם כלפי ההיכל מפני אימתו וכבוד צבור לא כ"ש לבשר דום, דאין לו להמתין מפני אימתו וכבוד צבור.

הנראה לע"ד כתבתי

אני הוא העני בנימין ככה"ר מתתיה ו"ל ה"ה

ועל אשר כתבת דהנה ש"צ כשמשלים תפילת לחש ורדצה להתפלל בקול רם, ויש שם חכם או אחד מהחשובים שלא השלים תפילתו, ואחור שליח צבור ממתין אותו עד שישלים תפילתו אפילו שכבר השלימו כל הקהל.

נראה לע"ד דאין לנהוג מנהג זה, דהא בכמה מקומות מצונו דחשו חז"ל מטורח הצבור, דהא ס"ת אינו נגלל בצבור מפני כבוד וטורח הצבור, כדאיכא ביזמא פרק בא לו. ורבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו אין קורין בחומשין בבית הכנסת מפני כבוד הצבור, כדאיכא בניטין פרק הגיוקין. ואין לך טורח ומיעוץ כבוד גדול מזה, להמתין היכא דכבר השלימו הצבור תפילתן.

ובכהאי גוונא מצאתי משם רבינו שמשון בן הרב רבינו יוסף דכתב, כשסיימו צבור להתפלל תפילת י"ח ברכות והחזן היה ממתין מלהתחיל תפילה בקול רם בשביל אחד יחיד שבצבור או שנים ושלושה, ויה גוער בו ואומר אינך רשאי להמתין לאחד ולא לשנים ושלושה, כיון שסיימו הצבור תפילתן בלחש, ואין ראוי להטריח עליהן. ורבינו שמשון היה שם יושב בישיבה, והרב רבינו

הלכות תפילה סימן קכד

קמח באר הגולה

(ס) [ה] השליח צבור (הורו"ח): ג יקהל שהתפללו וכלם מקיאים תפילה, (יא) אף על פי כן ירד שליח צבור ויחזור להתפלל, כדי לקבץ (יב) תפנת תכמים: הגה ואם יש יחידים בקהל שפאריבין בתפלתן, אין להשליח צבור להמתין (ו) עליהם אפילו היו (ג) חשודי העיר. וכן (ד) אם היה מנין בבית הכנסת (טו) אין להמתין יעל אדם חשוב או גדול שצוין לא בא (בנימין זאב סי' קט"ח): ד היששליח צבור חוזר התפילה, הקהל (טז) יש להם (ו) לשחק (ז) ולקבץ משנה ברורה

פעם אחת בלחש, והוא מקוב עצה וק בשביל פגנת חז"ל, מה שאין כן בזה שהיה מתפלל רק פעם אחת: ג (יא) אף על פי כן ירד וכו'. עין לעיל בסימן סט במשנה ברורה עמוד קטן א: (יב) תפנת תכמים. שמשנת תכמים שייך שליח צבור התפילה (יז) לא יצריכו לחש בכל תפילה אחר קל איש ואיש שקבית הנקטת אם יש שם מי שאינו בקי אם לאו, שלא יקבץ שליח צבור חוזר התפילה לעולם, שפא יתה פעם אחת בבית הכנסת מי שאינו בקי ויצאנו הש"ץ יד וזכותו: (יג) חשודי העיר. מפר טורח הצבור. ועכשו נהגו שהשליח צבור ממתין עד שישים האב בית דין את תפלתו, למי שרב האנשים מתפללין בפרוצה, והמתפלל מלה קמלה לא יוכל לומר קדשה עם הצבור. לכן מקמתים כי הם עושים שלא פוין, לסיק אם אין אב בית דין שפיר, הוא הדין דמתני על המתפלל מלה קמלה, אבל בשפארד אין להמתין עליו, וכמו שאמרו על רבי עקיבא, קשניה מתפלל עם הצבור הנה מקצר ועולה. ומי שצריך להאריך תרא שיתלוצצו עליו, יכול לילך לאחוריו בשעה שמתחיל הש"ץ אר על פי שצוין לא גמר תפלתו, ויחזור למקומו ויגמר: ויקבל זה אם קנתו לשם שמע קנה, שאין דמי נפמיג: (יד) אם היה מנין וכו'. ורצה לומר, אפילו אם על ידיה לא יקבץ וכן קראת שמע ותפילה, דאי לא הכי אפילו כחידו צריך להתפלל כדי שלא יצבור חסון: (טו) אין להמתין וכו'. שצוין שיש עשנה, לשנה שם השכינה, ועל מי ימתין עוד ויבטחם והשם השפנתה להמתין על אב בית דין, ונראה שהשם משיח והשפנתה נהיחם קצר ישראל לקבץ עם האב בית דין בתינו עד ללמד את התפילה, ואם קשיח קבץ מנו תמן יתפללו, ילך אחר כך קל אחר לנרבו ויגמר על ידיה בשול תורה, וקבועות למד שאלמתי התפילה הוא ענין גדול, וכדאיכא בסור שליח צבור לקבץ סימן קנה, עין שם: ומכל מקום לא יאמרו וכן קראת שמע התפילה בשביל זה, קב האלה וכו': יש לו להרכ להקדים עצמו לבא לבית הכנסת קום כדי שלא ימתין עליו: ד (טז) יש להם לשחק. הני, לא מקצו שאסור לומר עם השליח צבור קל הנדבה דתו עזקה

שיעור על פרשת בלק
בענין טרחא דציבורא

מנחת אלעזר - חזון אמרי
סי' סא ברייתא דרשב"א

הוא ע"ש, וכן במה שאמרו ביומא (פ' פ"ב)
"אין גוללין ס"ח בצבור משום כבוד
הצבור" ובריב"א שם פירש דמשום
טרחא דציבורא הוא וכ"כ המאירי שם (פ"א
פ"ג) וכ"כ הרמב"ם בפ"יג הכ"ג מהלכות
תפילה שטורח הצבור הוא שצריכים
לעמוד כל שעת הגלילה, הרי לן בלשון
חז"ל שאמרו משום כבוד הצבור
והראשונים פירשו דהני הלכתא הוי משום
טרחא דציבורא.

ומ"ם נראה פשוט דהקפידו על טרחא
דציבורא משום כבוד הצבור, וכבוד
הצבור בודאי יש בו עיקר מה"ת דאף על

כבוד היחיד נצטוונו להקפיד מן התורה
משום ואהבת לרעך כמוך כמבואר
ברמב"ם בפ"ו ה"ג מרצות וק"ו שיש
להקפיד על כבוד הצבור החמור טפי. אך
מאידך פשוט דכיון שאין כאן ענין מוגדר
ואלו מן הדברים שאין להם שיעור אין
פרטי התקנות שתיקנו משום טרחא
דציבורא אלא מדרבנן ככל התקנות שחננו
חכמים משום ענינים נשגבים שעיקרן
מה"ת, וכע"ז כתב הרמב"ם בפ"ד ה"א
מאבל דביקור חולים ונחום אבלים וכדו'
מצוות דרבנן הן אף שכולם בכלל ואהבת
לרעך כמוך, וז"ל.

דבאמת נראה פשוט לענין דענין זה
דטרחא דציבורא עיקרו מן התורה, ואף
שכל ההלכות ששנו וחידשו משום גדר זה
בודאי אינם אלא מדרבנן עיקרו מה"ת,
משום דפשיטא לן דטירחא דציבורא משום
כבוד הצבור הוא וכמפורש בשו"ת
הרשב"א ח"א סי' קט"ו דטרחא דציבורא
משום כבוד הצבור הוא, וכמבואר
בסוטה (ל"ט פ"ג) "אין שליח צבור רשאי
להפשיט את התיבה בצבור מפני כבוד
הצבור" וברש"י שם כתב "שטורח הצבור
לעכב שם עם הס"ת", וגם הרמ"א באו"ח
סי' קמ"א ס"א כתב דמשום טרחא דציבורא

הנה ראיתי בשו"ת מכתב לחזקיהו לבעל
השדי חמד כסי' ט' שהביא מה
שכתב מהר"י אגלאוי בספר שלמי צבור
דטרחא דציבורא הוי איסור דאורייתא
חזלק עלי' ונקט דאין כאן אלא איסור
דרבנן, ומאחר דנקט שאין כאן אלא ענין
הרבנן כתב דפשוט דאין עוברים על שום
איסור דאורייתא או אף איסור דרבנן משום
טרחא דציבורא, ע"ש.
ומכיון שאין ספר שלמי צבור תח"י וגם
בעל שרי"ח לא גילה מצפוניו
באדוכה כדרכו בקדש אלא הביא בקצרה
מה שביאר במק"א, לא ידעתי במה נחלקו,

אין ברייתא דרשב"א

בב"ב סי' קל"ה הביא בהם המהר"ק דבכ"מ ב"ע
לכבוד הצבור להעמיד ביה"ט (ע"ש) בא"ה
(א"ח) לא מביחין על כבוד הכהן, וכתב הב"י, מיטום
דכבוד הצבור יותר חמור מכבוד הכהונה וכהן גדולה
מפני כבודם.

ולכאורה צ"ע, הא כבוד הכהן הוי מצות עשה גמורה,
וקדשתו לכל דבר שבקדושה לשתוף ראשון
ולבוד ראשון, וחרכב"ם מנאה במנין המצות, ועל כבוד
הצבור לא כצינו עשה מפורשת ע"ז, ולמה דוחים עשה
גבוהה מפני כבודם.

ונראה, דכיון דכל בני צורה מצינתא הויא, נמצא
הכבוד וז"ל כבוד הכהונה וכבוד ה' וע"כ
דחת כבוד הכהונה מפני כבוד הצבור דהוי כבוד חסמים.

אורח חיים קמד הלכות קריאת ספר תורה

ג ו' אין גוללין ספר-תורה או בעבור מפני כבוד הצבור. יואם אין להם אלא ספר-תורה אחד
והם צריכים לקרות בשני ענינים, גוללין, ז' וידחה כבוד הצבור:
באר הגולה:
א מילה כד יחול ס"ב ב מדייקת וחסום המלך ס"ג ג חול ס"ג ד הישכיל ס"ג הוהת מרחיז תיבין:
א מילה כד יחול ס"ב ב מדייקת וחסום המלך ס"ג ג חול ס"ג ד הישכיל ס"ג הוהת מרחיז תיבין:
ז' וידחה כבוד הצבור: ד' אין קורין לאדם אחד (י"ב) בשני (ג) ספר-תורה *משום פגמו (פרוש). שגראה
משנה ברורה

תיב
סגן אכרהם נ"י
ז' וידחה כבוד הצבור. ז"ע דכל צ"ג
המירו לקרות ע"פ ולא המירו לגלגל פגמו
ש"מ דלא חמירי דתהו כבוד פגמו אפי' היכא
דלא אפשר צעק אמר וז"ל ה"ז יקרא ע"פ
למ"ם כ"י נשם כרש"ל וז"ל (דבשלתא) ע' נעקדש היו כל ישראל ולא חמלו משא"כ צע"כ דש' ממי מעט ומסתמל מתולין על כפדם כדי לקיים קריאת המפטיר דשם
ור"ח ומפטיר ד"ט דהוא מקנת הגאונים וע' מנ"ס סי"א (ס) ומ"ס ס"י קמ"ג ס"ד

הלכות קריאת ספר תורה סימן קמד

לקמן סימן תכה קע"ד ב ובסוף סימן תכה הא"ך נוהגין: ג (יג) אין גוללין ספר-תורה בצבור (יד) מפני כבוד
הצבור. יואם אין להם אלא ספר-תורה אחד והם צריכים לקרות (טו) בשני ענינים, (טז) גוללין, וידחה
כבוד הצבור: ד' אין קורין לאדם אחד (י"ב) בשני (ג) ספר-תורה *משום פגמו (פרוש). שגראה
משנה ברורה
לקמן סימן תכה. הו"ו, דשם נתבאר דהה"ם אין נוהגין לר"ג פגמא לביא קלל: ג (יג) אין גוללין. ובשפת שקורין בשני ספר-תורה יכולין
לגלל אחת בעוד שקורין הראשונה [מ"א בשם הר"י לורן]. (יד) יותר טוב כמו שנוהגין צפה, שגוללין ומתפשיין קצת שאומרים הקהל פסוקי
דוקמה, וכמו שכתב בדרכי-משה: (יד) מפני כבוד הצבור. שיהו (יז) מצפין ודומקין לקר: (טו) בשני ענינים. כגון בשעת של ראש-תקוש
או ביום-טוב מפני המפטיר: (טז) גוללין וידחה וגו'. ורצה לומר: ולא אקרין דמשום זה יקרא פקשה של המפטיר בעלי-פה או בחפז
דמסקא הצבור (יג) מתולין על כבודם כדי לקיים קריאת המפטיר כדן: ד' (יד) בשני ספר-תורה. בין (יד) בענין אחי' ובין

שער הציון (י"א) משום לבלול הדעת: (י"ב) רצ"ה: (י"ג) ענין-אברהם:

שיעור על פרשת בלק בענין טרחא דציבורא

הלכות פְּרָכוֹת סִימָן נג

פב באר הגולה

נָצַא עָלָיו שֵׁם יַעַקֵב (ס) הַמְשֻׁבָּה (חשובה א"ז *כמסכת ברכות): ו' *יֵאָיֵן קִמְצִין אֵלָא מִי שְׁוֹתְמֵלָא וְקָנוּ, קִמְצִין כְּבוֹד (א) מְשֻׁבָּה (כה) מְשֻׁבָּה (י) [ו] שְׁמֵי שְׁעָרוֹת *יִהְיֶה לִירֵד לְקִמְצֵי הַתְּבָה.

מ"ז

(ב) מִשְׁנֵי כְבוֹד הַצְּבוּר. כ"כ הרמב"ם וכתב בית יוסף דלפי זה אם הצבור רוצים למחול על כבודם שפיר דמי לקבלו, אלא דהרא"ש לא ס"ל הכי. דבריו תמוהים דודאי אף להרמב"ם לא מהני מחילה דודאי כבוד הצבור כזה הוא כבוד שמים שמתכוונים לכבוד הש"י בש"ץ שהוא ראוי להיות מליץ בעד הקהל נגדו ית', וזהו מוכח ממ"ש בפרק הניזקין שאין קורין בחומשין בצבור מפני כבוד הצבור. ובס"ג קמ"ג כתבו הפוסקים סתם אין קורין בחומש"ם בצבור ולא זכרו טעם דכבוד צבור, ואם איתא דמהני מחילה היה להם להזכיר הטעם כדי שנלמד מזה דמהני מחילה, אלא ודאי שלא מהני מחילה בדברים אלו שנוגעים בכבוד שמים.

משנה ברורה

הוציא פְּעֻמֵּי נְבוֹחַ: ו' (כג) הַצְּבוּר. וְאֵין (כד) הַצְּבוּר יְכוּלִים לְקַחַל עַל פְּבוּרֵם בְּנֵה: (כה) מְשֻׁבָּה. קָל זֶה לְשַׁאֵר יְמוֹת הַשָּׁנָה, אֲכַל פְּתוּעוֹת וְקִרְאוּ הַשָּׁנָה יוֹם הַקְּפֻרִים אֲפִלּוּ בְּאֶקְרָאֵי (כס) אֵין מְרִידִין לְמִי שְׁלֹא נִתְקַלָּא וְקָנוּ, וְגַם בְּנֵה (ס) אֵין לְהַקֵּל אֶסְלוּ עַל-יְדֵי פְחִילַת הַצְּבוּר: (כה) מְשֻׁבָּה שְׁמֵי שְׁעָרוֹת. רוּצָה לִזְמַר, אַחַר שֶׁהֵצִיף לְרִיג שְׁנָה, דְּקָנִים שֶׁנֶּר הַצִּיּוֹן

(כד) אֵלֶּה רְבָה בְּשֵׁם הַרְבֵּה אֲחֻרָיִם: (כה) ט"ו יִשְׁאָרֵי אֲחֻרָיִם: (כו) שְׁרֵי מְקַרְבִּים: (כז) הַגִּירָא: (כח) לְבִישׁ שְׂדֵה: